WikipediA

Ales stenar

Ales stenar eller Ale stenar är en $\underline{\text{fornlämning}}$ av typen $\underline{\text{skeppssättning}}$ som är belägen vid byn $\underline{\text{Kåseberga}}$ i $\underline{\text{Valleberga socken}}$ på $\underline{\text{Österlen}}$ i $\underline{\text{Ystads kommun}}$ vid Skånes sydkust.

Skeppssättningen består av 59 stenar, som var och en väger runt 5 ton. Hela skeppssättningen är ungefär 67 meter lång och 19 meter bred och är Sveriges största bevarade. Den står 32 meter över havet på Kåsehuvud, med utsikt över den branta kusten och <u>Bornholm</u>. Flertalet stenar är av granit från Kåsebergaåsen, men stävstenarna och altarstenama är av <u>Hardebergasandsten</u>. Roderstenen är av vitkvartsit.

Skeppssättningen uppfördes under <u>vendeltiden</u>, men begravningar kan också ha ägt rum på platsen tidigare under järnåldern. Denna uppfattning bygger på att stenarna inte står tätt intill varandra som de gör i bronsålderns skeppssättningar Den bygger även på att sex <u>kol-14-dateringar</u> av organiska rester framgrävda kring och i skeppet, bland annat under några av stenarna, alla ligger inom intervallet 400-900 e Kr.^[1] Dessa dateringar genomfördes under ledning av arkeologen <u>Märta Strömberg</u> i samband med hennes undersökningar på 1980-och 1990-talen. En sjunde kol-14-datering har bekostats av <u>privatforskaren</u> Bob Lind, och gjordes på kol från en eldstad som grävts ut utanför den nordvästra stävstenen. Detta prov visade sig vara 5300–5600 år gammalt, vilket tyder på att platsen var bebodd långt innan skeppssättningen byggde^[2]

Funktionen hos järnålderns skeppssättningar är något oklar då man inte alltid finner spår av några särskilda aktiviteter när man gräver ut dem, men de betraktas i allmänhet som gravmonument. Ofta rör det sig om <u>brandgravar</u> med en urna full av brända ben begravd någonstans inom <u>stenkretsen</u>. I fallet Ales stenar har ingen grav identifierats, men anläggningen har ännu inte grävts ut helt. 1916 restes 40 kullfallna stenar, i vissa fall utan att man visste om positionerna var de ursprungliga, och monumentet blev illa åtgånget vid avlägsnande av <u>flygsand</u>. Monumentet blev återigen hårdhänt restaurerat på 1950-talet utan arkeologisk undersökning, då jordmassor fördes bort och sand jämnades ut medschaktmaskin [3]

Innehåll

Namnet
Undersökningar
Alternativa tolkningar
Nyandlighet
Solkalender

Litterära omnämnanden Bilder Se även Referenser

Ales stenar Hesten, Urbans grav, Hedenstenar stenkrets (skeppssättning)

LandSverigeLandskapSkåneLänSkåneKommunYstad

Socken Valleberga socken

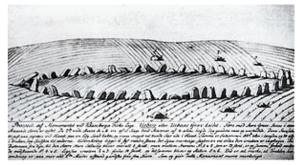
Koordinater 55°22′57″N 14°03′15″Ö

Höjdläge 30 <u>m ö.h.</u>

Kulturmärkning

Fornlämning

- Referens nr. Valleberga 20:1

Skiss över Ales stenar från 1777. Stenar efter de två mindre skeppssättningarna är också synliga.

Namnet

Namnet skrevs 1624 *Als Stene*, men det är det enda tidiga belägget för det namnet. Förr var platsens vanliga namn i stället *Heds Stenar* (1704 skrivet *Heesteena*). Arkeologen Nils G. Bruzelius återuppväckte namnet *Als stenar* år 1873, nu i formen *Ales stenar*. Betydelsen skall troligtvis tolkas som **Athal-ås stenar*, dvs 'stenarna på den väldiga åsen' (Kåsebergaåsen), men även en tolkning där förleden utgör en kognat till gotiska *alhs* 'tempel' har föreslagits. Lokalt kallas stenarna alltjämt *Heds stenar* eller *Urbans grav*. [4].

Undersökningar

Arkeologen Nils G. Bruzelius besökte platsen runt 1870 och avritade och beskrev den:

"Numera består <u>fornlämningen</u> av ett omkring 106<u>alnar</u> (63 meter) långt och 30 alnar (18 meter) brett, av 48 stenar bestående skepp, liggande i sydost och nordväst. Den i fören stående stenen, nu kullfallen, är 9 alnar (5,3 meter). ... Vid den ena sidan ligger ett av åtta mindre stenar bildat skepp, omkring 32 alnar (19 meter) långt och 10 alnar (6 meter) brett. På andra sidan är endast ett par stenar kvar, men bonden, som ägde jorden för omkring 20 år sedan, omtalade att i hans ungdom fanns ett liknande skepp vid andra sidan. ²⁵.

I slutet av 1980-talet gjorde Jan Bergström [6] en geologisk studie av stenarna varvid det kunde konstateras att de båda stävstenarna var av kambrisk sandsten och en gång hade suttit ihop. Han konstaterade att de brutits ur fasta berget i området kring Gislövshammar, strax söder om Simrishamn. Bergström höll för troligt att de fraktats sjövägen på en flotte eller i en båt. Att stävstenarna skulle härröra från trakterna kring Gislövshammar hade framförts av Nils Gustaf Bruzelius redan 1874 eftersom detta var den närmaste platsen där den kambriska sandstenen förekon.

Ale stenar i skymmningen.

Ale stenar från luften.

Ales stenar undersöktes med georadar 2006 av Riksantikvarieämbetets UV Teknikavdelning. Vid undersökningarna hittades spår efter den mindre skeppssättning som Bruzelius omtalade. Längre bort fann man ett ringformat dike som förmodligen är rester av en gravhög, kanske en som täckt en stendös från neolitikum. Man fann också spår av en symmetrisk struktur kring skeppssättningen som först tolkades som ett dike eller en palissad: senare insåg man att det i själva verket var gränsen för det område man schaktat av vid restaureringen. Utgrävningar i närheten av skeppssättningen utfördes under 201 under ledning av arkeologenWladyslaw Duczko.

Under hösten 2012 gjordes en mindre undersökning på platsen för den eventuella stendös som tidigare identifierats med georadar. Resultaten stärkte förmodan att det har stått en långdös strax utanför skeppssättningen. En kol-14-datering visar att denna uppförts under mellanneolitikum för omkring 5 500 år sedan. Det enda som återstod av dösens stora stenblock var de återfyllda groparna efter dem. Det finns en tydlig koppling mellan den förmodade dösen och skeppssättningen. På en del av stenarna i skeppssättningen finns nämligen skålgropar. Dessa är vanligt förekommande på dösar varför Märta Strömberg tidigare föreslagit att en del av stenarna i skeppssättningen återanvänts från ett äldre monument.

Alternativa tolkningar

Förutom många vanliga turister besöks Ales stenar årligen av <u>nyandliga</u> grupper. 2008 anordnade <u>Sveriges Asatrosamfund</u>en <u>blotceremoni</u> för att välkomna våren våren våren våren vären vären

Solkalender

På 1970-talet framförde Hasse Alfredson [12] idén att monumentet skulle kunna ha haft vissa astronomiska funktioner. Med hjälp av en vanlig kompass kunde han konstatera att skeppets mittlinje pekade mot den punkt på horisonten där solen ses gå upp vid vinter- respektive sommarsolståndet. Lundaprofessorn Göran Lind [13] gjorde därefter mätningar med bättre utrustning som gav stöd för Hasse Alfredsons arkeoastronomiska hypotes. Astronomen Curt Roslund har därefter framfört teorin att skeppssättningens båda långsidor är konstruerade som två motställda parabler, och att man med hjälp av olika riktmärken i terrängen kan ha beräknat hur många dagar som återstod till de båda solstånden [14][15] Roslund hade hämtat parabelidén från en engelsk forskare som redan på 1930-talet började göra uppmätningar av forntida monument av sten i Skottland, England och Bretagne. Även James T. Carter och Vincent H. Malmström har föreslagit att stenarna är en astronomisk kalender och tror att den kan ha tillkommit redan under slutet av stenåldern. Curt Roslund har senare tagit avstånd från sin egen hypotes om en solkalender [18]

Även privatforskaren Bob G Lind och Nils-Axel Mörner, docent i geologi, anser att Ales stenar är en solkalender som är betydligt äldre än vendeltiden. Denna uppfattning betraktas emellertid som spekulativ bland flertalet etablerade forskare. Skälen är dels att Linds tolkningsmodell förutsätter välvillighet när man mäter på stenarna för att fungera, dels att många av stenarna inte längre står på sina ursprungliga platser efter restaureringen. Vidare tyder datering av träkol med C14-metoden på att stensättningen skapades ca 600 e.Kr. Mot Linds tolkning talar även att det direkt upp mot det stora skeppets båda relingar har legat två mindre skeppssättningar, dokumenterade på 1700- och 1800-talet. Då dessa inte passar in i solkalenderteorin bortser Lind från de

I juli 2007 satte Riksantikvarieämbetet upp nya skyltar vid skeppssättningen. Här åtgav man både den vetenskapliga forskningens och Bob Linds ståndpunkter – utan att ta ställning. Lind uppfattade detta som en stor seger. Tidningarna Dagens Nyheter och Sydsvenska Dagbladet intervjuade honom och framställde det skedda som att en ensam föraktad man nu "fått upprättelse" efter åratals kamp mot etablissemanget. De uppgav dessutom felaktigt att myndighetens skyltar skulle ge Lind rätt i att skeppssättningen uppförts som en astronomisk kalendar

Litterära omnämnanden

- En skönlitterär hyllning är<u>Anders Österling</u>sdikt *Ales stenar* i samlingen *Tonen från havet* (1933). Dikten är tonsatt av Michael Waldenby, *Ales Stenar, op 51*
- Även nobelpristagarenSeamus Heaney har skrivit en dikt om Ales stenar

Bilder

Se även

Ale den starke

Referenser

- 1. ^ Rudebeck, Elisabeth (2008). 'Ales stenar lider skeppsbrott i ämbetsmannapekoral: skyltaspråk och kommunikation vid en kontroversiell fornlämning(https://www.academia.edu/8417602)'. Gropar & monument : en vänbok till Dag Widholm ([2008]): sid. 27-52 : ill.. https://www.academia.edu/8417602 Libris 10877950 (http://libris.kb.se/bib/10877950)
- ^ "Ales stenar" (https://web.archive.org/web/20120325113258/http://wwwaa.se/cms/en/places_to_visit/our_historical_site s/ales_stenar.html). Swedish National Heritage Board. 5 augusti 2008. Arkiverad fråmriginalet (http://www.raa.se/cms/en/places_to_visit/our_historical_sites/ales_stenahtml) den 25 mars 2012 https://web.archive.org/web/20120325113258/http://www.raa.se/cms/en/places_to_visit/our_historical_sites/ales_stenahtml. Läst 10 maj 2009
- 3. ^ [a b c] Rudebeck, Elisabeth (2008). Ales stenar lider skeppsbrott i ämbetsmannapekoral
- 4. ^ Mats Wahlberg, red (2003). Svenskt ortnamnslexikon Uppsala: Institutet för språk och folkminnen Libris 8998039 (http://libris.kb.se/bib/8998039) ISBN 91-7229-020-X
- 5. ^ [a b] Bruzelius. N. G. 1874. Antikvarisk beskrivning över alleberga socken.
- 6. ^ Bergström. J. 1990. Ett geologiskt studium av Ales stenarYstads fornminnesförenings årsbok 1990
- 7. ^ "Nya utgrävningar vid Ales stenar till sommaren'(http://www.kristianstadsbladet.se/inrikes/aricle1365516/Nya-utgravning ar-vid-Ales-stenar-till-sommaren.html) http://www.kristianstadsbladet.se/inrikes/artide1365516/Nya-utgravningar-vid-Ales-stenar-till-sommaren.html, Kristianstadsbladet 26 januari 2011
- 8. ^ Andersson, M., Knarrström, A., Söderberg, B & Wallebom, B. 2013. Ales stenar i nytt ljus. Delprojekt 1 gravmonument intill skeppssättningen, Skåne, Ystad kommun, Valleberga socken, Kåseberga 48:29, fornlämning Valleberga 154. Dnr 3.1.1-00553-2012. UV RAPPORT 2013:80. ARKEOLOGISK FORSKNINGSUNDERSÖKNING 2012.
- 9. ^ Strömberg, M. 2003. Ales Stones. A Monument of Recycled Boulders? Lund Archaeological Review 7, 2001.
- 10. ^ Gunnar Creutz, "Årstinget 2008 En gemytlig helg på Österlen" sidorna 5-6Mimers källa Nr. 19.
- 11. http://www.sourze.se/H%C3%A4xor_och_Gud_vid_Ales_stenar_10674589.asp
- 12. ^ Alfredson, Hans; Meurling Kim (1976) Bästa vägen till Muckle Flugga: notiser kring en resa till Island, Färöarna, Orkney och Shetland. Stockholm: Wahlström & Widstrand.Libris 7280033 (http://libris.kb.se/bib/7280033) ISBN 91-46-12581-7
- 13. ^ Lind, G 1977. Har skeppsättningar haft en astronomisk funktion? Elementa 60.
- 14. A Roslund, C. 1979. Ale forntidsmatematiker och astronom? Forskning och framsteg 1979:5.
- 15. ^ Roslund, Curt (1990). "Ales stenar i ett vidare perspektiv". *Ystadiana* 1990 (35),: sid. 113-132 : ill.. <u>Libris</u> 2128904 (http://libris.kb.se/bib/2128904)
- 16. ^ Thom, Alexander (1967) (på eng). *Megalithic sites in Britain* Oxford: Clarendon. <u>Libris</u> 787369 (http://libris.kb.se/bib/7873
- 17. ^ Carter, J. T. & Malmström, V. H. 1979. "Stenåderskalendrar i Sverige?" Forskning & framsteg 1979:5. Refererad i Åke.V Ström, "Vorgeschichtliche Observatorien in Nordeuropa?", Words and Objects: Towards a Dialogue Between Archaeology

- and History of Religion, ed. <u>Gro Steinsland</u>, Institute for Comparative Research in Human Culture Series B: Skrifter LXXI, Oslo: Universitetsforlaget, <u>1986,ISBN 82-00-07751-9</u> pp. 241-56, pp. 252-
- 18. ^ "Det man kan säga är att skeppssättningen pekar mot solens uppgång under vintersolståndet och solens nedgång vid sommarsolståndet, men det kan vara en tillfällighet. Förmodligen har Kåsebergaåsens sträckning avgjort hur man placeral skeppet, säger Curt RoslundEriksson, Kristina Ekero (2006). Gåtan Ales stenar: varför byggdes egentligen den världsberömda skeppssättningen högt uppe på Kåsebergaåsen i Skåne (http://www.popularhistoria.se/artiklar/ales-sena r/)". Populär historia 2006:2,: sid. 48-52: ill.. ISSN 1102-0822.ISSN 1102-0822 ISSN 1102-0822(http://worldcat.org/issn/ISSN). http://www.popularhistoria.se/artiklar/ales-stenar/. Libris 10092651 (http://libris.kb.se/bib/10092651)
- 19. ^ Björk, Tony (2008). 'Inte god journalistik att föra ut spekulativ arkeolog(http://www.kristianstadsbladet.se/article/20**®**110 5/KULTUR/886480085)'. *Kristianstadsbladet*([2008]).
- 20. ^ [a b c] Vetenskap och folkbildning 2/2002: Det storæguidebråket på Ales stenar(http://www.vof.se/folkvett/20022det-stora-guidebraket-pa-ales-stenar)
- 21. ^ Rosborn, Sven (1999). Den skånska historien. Före skrivkonsten Höllviken: Fotevikens museum. Libris 2943952 (http://libris.kb.se/bib/2943952) ISBN 91-973777-0-8

Litteratur

- Geografiska Annaler Human GeographySSAG Svenska Sällskapet för Antropologi och geografi nr 2009:3.
- Andersson, M., Knarrström, A., Söderberg, B & Wallebom, B. 2013. Ales stenar i nytt ljus. Delprojekt 1 gravmonument intill skeppssättningen, Skåne, Ystad kommun, Valleberga socken, Kåseberga 48:29, fornlämning Valleberga 154. Dnr 3.1.1-00553-2012. UV RAPPORT 2013:80. ARKEOLOGISK FORSKNINGSUNDERSÖKNING 2012.
- Ale, historisk tidskrift för Skåne, Blekinge och Hallandhar tryckt flera artiklar om Ales stenar: framför allt i nr 2005:3.
- Alfredson, H & Meurling, K. 1976. Bästa vägen till Muckle Flugga. Notiser kring en resa till Island, Färöarna, Orkney och Shetland. Stockholm.
- Bergström. J. 1990. Ett geologiskt studium av Ales stenarYstads fornminnesförenings årsbok 1990.
- Bruzelius. N. G. 1874. Antikvarisk beskrivning över alleberga socken.
- Carter, J. T. & Malmström, V. H. 1979. Stenåderskalendrar i Sverige? Forskning & framsteg 1979:5.
- Lind, G 1977. Har skeppssättningar haft en astronomisk funktion? Elementa 60.
- Montelius, O. 1917. Stenskeppet vid Kåseberga. Minnesskrift 1907-1917 utgifven av Ystads Fornminnesförening. Ystad.
- Roslund, C. 1979. Ale forntidsmatematiker och astronom? Forskning och framsteg 1979:5.
- Roslund, C. 1990. Ales stenar i ett vidare perspektivYstads fornminnesförenings årsbok 1990.
- Strömberg, M. 1990. Vkingamonument ellermaktsymbol i bronsåldersbygd? Ystads fornminnesförenings årsbok 1990.
- Strömberg, M. 2003. Ales Stones. A Monument of Recycled Boulders? Lund Archaeological Review 7, 2001.
- Thom, A. 1967 Megalithic sites in Britain. London.
- Vestergaard, F. 2007. Monumentale skibssætninger i Danmark og SkåneKuml 2007. Århus.
- Wikborg, J. 2002. Stenarna på heden skeppssättningen Ales stenal: Wikborg, J (red). Kåseberga. Historia och historier kring ett fiskeläge. Kåseberga byalag.
- Åberg, G. 1960. Kring Ales stenar Saga och sanning om skeppssättningen vid Kåseberga. Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1960.

Externa länkar

- A Wikimedia Commons har media som rörAles stenar.
- FMIS Valleberga 20:1 Riksantikvarieämbetet
- Riksantikvarieämbetet informerar om Ales stenar
- Andrew M. Kobos, Ales Stenar, When?, Who?, What for?(engelska)
- Curt Roslund och Jonathan Lindström, Folkvett, nr 2, 2002, Det stora guidebråket på Ales stenar

Hämtad från 'https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Als stenar&oldid=43148798'

Sidan redigerades senast den 18 juni 2018 kl. 05.14.

Wikipedias text är tillgänglig under licenser<u>Creative Commons Erkännande-dela-lika 3.0 Unporte</u>dFör bilder, se respektive bildsida (klicka på bilden). Se vidare<u>Wikipedia:Upphovsrät</u>toch <u>användarvillkor</u>.